
Larmen fra tarmen

SPRÅKSPALTEN

JØRGEN VALEUR

jorgen.valeur@lds.no

Jørgen Valeur er spesialist i indremedisin og i fordøyelsessykdommer, overlege ved Lovisenberg Diakonale Sykehus og professor ved Universitetet i Oslo. Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

ERLEND HEM

Erlend Hem er instituttsjef ved Legeforskningsinstituttet, professor ved Universitetet i Oslo og leder av Gruppe for norsk medisinsk fagspråk. Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Borborygmi – på norsk magerumling – er et medisinsk uttrykk med gresk opphav.

Foto: Jonathanischoice / CC BY-SA 4.0. Illustrasjon av Tidsskriftet.

Gassrelaterte mageplager er vanlige og har en egen terminologi. Typiske symptomer er raping, luftavgang, hørbare tarmlyder og økt luftinnhold i tarmene. Faguttrykkene er ructus, flatus, borborygmi og flatulens eller meteorisme (1). Raping og luftavgang kan langt på vei kontrolleres, men de hørbare tarmlydene lever sitt eget liv. Borborygmi er et normalfenomen og skyldes at gass passerer gjennom væskeinnholdet i tarmen. Klingende tarmlyd er et klassisk auskultasjonsfunn ved mekanisk ileus, mens fraværet av tarmlyder kan indikere paralytisk ileus (2).

Grensen mellom normalitet og patologi er flytende. Ofte opptrer de gassrelaterte mageplagene samtidig og kalles på engelsk *the bloater syndrome* (på norsk oppblåsthetssyndromet), *belching* (raping), *bloating* (oppblåsthet) og borborygmus (3). Den britiske gastroenterologen sir Francis Avery Jones (1910–98) kalte symptomkomplekset for *burbulence* (4). Fenomenet er utførlig omtalt av Lars E. Hanssen (f. 1949) i en klassisk artikkel fra 1982 (5, 6).

Ordet borborygmi stammer fra gresk, *borborygmōs*, som kan oversettes med bulder (7). Det greske ordet har trolig blitt laget for å etterligne fordøyelseslydene (8, 9) og regnes som et lydmalende ord (Amund Børdahl, personlig meddelelse). På norsk sier vi magerumling. I en gammel fremmedordbok er beskrivelsen mer fargerik: «Knurren, Rumlen i Underlivet». Ordboken opplyser at det særlig forekommer ved diaré og hysteri (10).

Illustrasjon: Jørgen Valeur

Fagtermen borborygmi

Borborygmi har vært brukt som medisinsk fagterm i lang tid. Første eksempel på engelsk er fra 1719 (11). Ordet *gargouillement* er brukt som synonym (12). Uttrykket kan også brukes i overført betydning: «The room was very quiet, except for its borborygmie old radiator» (11). I Norges første norske medisinske tidsskrift, *Eyr*, ble *borborygmi* brukt i en artikkel om kolera i 1831 (13, s. 248).

Hos noen kan magerumling bli så uttalt at det blir svært sjenerende. Dette har fått sitt eget navn: *the speaking stomach*, den talende magen (14). En sykehistorie fra 1924 illustrerer problemet: En sykepleier var ofte plaget av «sterkt ramlende lyd i abdomen».

Dette var til adskillig besvær for omgivelsene, særlig når de med kraft intonerte under «gudstjenesternes stilhet i hospitalets lille kapel». Hennes «abdominale musik» var til så stor sjenanse at hun ble operert – med vellykket resultat (15). Diagnosen var gastropose eller nedsunken magesekk, som på denne tiden ble antatt å være en sykkelig tilstand (16).

REFERENCES

1. Aabakken L. Gastroenterologi. Klinisk undersøkelse og utredning. I: Birkeland KI, Gullestad L, Aabakken L, red. Indremedisin I. 2. utg. Bergen: Fagbokforlaget, 2022: 299.
2. Venes DJ. Taber's Cyclopedic Medical Dictionary. 20. utg. Philadelphia: Davis, 2005: 278.
3. Sigstad H. Gjæringsdyspepsi og "irritable colon". Tidsskr Nor Lægeforen 1969; 89: 95–7. [PubMed]
4. Jones FA. Burbulence. A fresh look at flatulent dyspepsia. Practitioner 1967; 198: 367–70. [PubMed]
5. Hanssen LE. Borborygmi - tarmer som larmer. Nord Med 1982; 97: 67–9. [PubMed]
6. Lærum OD. Mageknip, gass og bakterier. Tidsskr Nor Legeforen 2013; 133: 1968–71.
7. Bull F, Tandberg E, Eskeland A. red. Gyldendals store konversasjonsleksikon. Bd. 1: A-C. 3. utg. Oslo: Gyldendal, 1972: 2228.
8. Merriam-Webster Dictionary. Borborygmus. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/borborygmus#word-history> Lest 28.1.2025.
9. Haubrich WS. Medical meanings: a glossary of word origins. 2. utg. Philadelphia: American College of Physicians, 2003: 31.
10. Dahl JPFD, Dahl FV. red. Ludvig Meyers fremmedordbog. 8. utg. København: Gyldendalske boghandel, 1924: 116.
11. Dictionary OE. Borborygm (n.). https://www.oed.com/dictionary/borborygm_n Lest 7.2.2025.
12. Jakobsen A. Norsk medisinsk ordbok. 14. utg. Oslo: Sem & Stenersen, 2002: 109.
13. Holst F. Om den ondartede, saa kaldte Indiske, Ostindiske, Orientaliske, Asiatiske, epidemiske Cholera. Eyr 1831; 6: 246–73.
14. Gjone E, Myren J, Semb LS. Sykdommer i fordøyelsesorganene. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget, 1976: 214.
15. Høyer S. „Borborygmi", dannet i en sænket U-formet ventrikel. Norsk Magazin for Lægevidenskab 1924; 85: 116–9.
16. Lillestøl K, Valeur J. Gastropose. NGF-nytt 2021; 28: 20–2.

Publisert: 1. mai 2025. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.25.0069

Mottatt 29.1.2025, godkjent 7.2.2025.

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 13. juli 2026.